

Vergaderjaar 2013–2014

33 752

Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2014)

Nr. 94

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 3 juni 2014

De vaste commissie voor Financiën heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Financiën over de brief van 6 december 2013 inzake Pensioen in eigen beheer, ontkenning fiscale oudedagsreserves en stakingslijfrenten en verruiming kleine afkoopregeling lijfrenten (Kamerstuk 33 752, nr. 75).

De Staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 3 juni 2014. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Nieuwenhuizen-Wijbenga

De griffier van de commissie,
Berck

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief en hebben een aantal aanvullende vragen.

De Belastingdienst schrijft voor de commerciële waardering van de pensioenverplichting het u-rendement voor. Waarom wordt gekozen voor deze rekenrente? Ook zou rekening kunnen worden gehouden met de resterende opbouwperiode, waarbij de rekenrente thans zou variëren van 4% (pensioendatum over meer dan vijftien jaar na heden) tot circa 1,8%. Waarom aansluiten bij het u-rendement en niet bij de genoemde rekenrentes? Zou hiermee het probleem tot aanvaardbare proporties worden teruggebracht?

Vanuit de praktijk valt het geluid te beluisteren dat bestaande pensioenvoorzieningen massaal zijn bevroren (bijvoorbeeld per 1 januari 2014 in verband met de nieuwe regels) en dat nieuwe eigenbeheertoezeggingen nauwelijks nog worden gedaan. Deelt de Staatssecretaris deze observatie? Als het voorgaande juist is, verengt de onderhavige problematiek zich voornamelijk tot het probleem van de bestaande voorzieningen? Maakt dit bepaalde oplossingen dan ook eerder aanvaardbaar en toepasbaar?

Probleem met een defined contribution-regeling zou onder andere zijn de vaststelling van het rendement. Is dit op te lossen met algemeen voorgeschreven percentages? Het Register Belastingadviseurs wijst in zijn commentaar op het knelpunt met betrekking tot het nabestaandenpensioen. Is de voorgestelde oplossing (koopsom externe verzekering) toepasbaar? Zou ook gewerkt kunnen worden met een vast, forfaitair percentage of een andere, eenvoudig uitvoerbare, werkwijze?

De leden van de VVD-fractie lezen dat oplossing twee uit de brief ook budgettaire implicaties kan hebben (pagina negen). Kan de Staatssecretaris een concrete uitsplitsing van de budgettaire implicaties geven? Hoeveel bedraagt – bij benadering – de totale waarde van de pensioenvoorzieningen in eigen beheer, op basis van fiscale en commerciële waarde? Kan de Staatssecretaris aangeven hoeveel BV's door de voorgeschreven commerciële waarderingswijze geen dividend kunnen uitkeren? Kan de Staatssecretaris inhoudelijk reageren op de conclusie en oplossingen voorgesteld door VNO-NCW en MKB-Nederland in de brief van 10 februari 2014?

In hoeverre biedt een nieuw stelsel zoals geschetst in oplossing drie, ook een oplossing voor bestaande directeur-grotaandeelhouders (DGA's) en de waardering van hun pensioen in eigen beheer?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van voorliggende brief over het pensioen in eigen beheer, en maken graag van de gelegenheid gebruik hierover enkele vragen te stellen.

De leden van de PvdA-fractie herkennen de door de regering geconstateerde knelpunten die zijn ontstaan als gevolg van de huidige regels rond het pensioen in eigen beheer en de lage marktrente. Deze leden zijn daarom met de Staatssecretaris van mening dat deze knelpunten moeten worden aangepakt, maar vragen wel wat de huidige omvang is van de knelpunten? Hoeveel DGA's ondervinden hier hinder van? Welk percentage DGA's mag naar verwachting door de hoge inschatting van pensioenverplichtingen in de dividendtoets geen dividend uitkeren in 2014?

De leden van de PvdA-fractie willen dat ondernemers en werknemers beiden naar draagkracht bijdragen. Genoemde leden vragen de Staatssecretaris of hij een eensluidend overzicht en een appreciatie kan geven van de fiscale verschillen ten aanzien van de pensioenopbouw tussen DGA's, IB-ondernemers en werknemers in loondienst? Zo nee, waarom niet?

De Hoge Raad heeft het pensioen in eigen beheer aangemerkt als een systeem van eind- of middelloonregeling (defined benefit). De leden van de PvdA-fractie constateren dat de Staatssecretaris dit oordeel in de verdere uiteenzetting beschouwd als een gegeven. Kan de Staatssecretaris aangeven wat de mogelijkheden zijn van een wellicht eenvoudiger systeem op basis van een premiestelsel (defined contribution)? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de Staatssecretaris in voorliggende brief meermalen de ambitie uitspreekt dat ingelegde premies beschikbaar blijven voor de onderneming. Dit is dan ook de reden dat niet wordt gekozen voor het geheel afschaffen van het pensioen in eigen beheer, hetgeen in de praktijk zou betekenen dat het pensioen van een DGA bij een externe verzekeraar moet worden opgebouwd. Kan de Staatssecretaris toelichten waarom hij de uitgestelde belastingclaim die op de pensioenopbouw rust, ter beschikking wil blijven stellen voor de onderneming van de DGA? Wat zijn hiervan de gevolgen voor afstemming, en hoe wordt omgegaan met bijvoorbeeld faillissement of echtscheiding? Wat is de hoogte van de revisierente die over de belaste vrijval zal worden berekend? Neutraliseert deze revisierente de derving die zou ontstaan indien het in eigen beheer opgebouwde pensioen wordt aangewend als bedrijfsreserve? Welke tarieven worden hierbij gehanteerd? In hoeverre verschillen de belastingtarieven voor normale opbouw van bedrijfsreserves en de opbouw van pensioen in eigen beheer?

De leden van de PvdA-fractie zijn met de Staatssecretaris van mening dat de eerstgenoemde twee opties belangrijke beperkingen kennen. Echter, de budgettaire gevolgen van de derde optie worden niet genoemd. Deze leden vragen de Staatssecretaris daarom wat de verwachte budgettaire gevolgen zijn van dit nieuwe systeem? Welk aanvullend percentage DGA's kan naar verwachting als gevolg van dit nieuwe systeem dividend uitkeren, ten opzichte van de huidige situatie? Hoe wordt omgegaan met IB-ondernemers die sparen in de derde pijler? Worden zij binnen de derde voorgestelde optie fiscaal gelijk behandeld aan DGA's? Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie de Staatssecretaris of is overwogen de opties een en twee te combineren, waarbij eerst wordt afgestempeld en vervolgens de fiscale waardering de commerciële waardering volgt? Hoe zou een dergelijke variant kunnen worden uitgewerkt, en wat zijn hiervan de verwachte budgettaire consequenties?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat in de derde beschreven optie wordt overwogen inhaaldotaties niet mogelijk te maken, waardoor een vennootschap met zeer wisselende winsten een lagere reserve zal opbouwen. Deze leden vragen de Staatssecretaris naar de omvang van de administratieve lasten gemoeid met extracomptabele jaaroverschrijdende overzichten die in geval van het toestaan van inhaaldotaties noodzakelijk zijn? Wat zijn de gevolgen van het mogelijk buiten beschouwing laten van de (pensioen)aanspraak in de zin van de loonbelasting voor de genoemde fiscale verschillen ten aanzien van de pensioenopbouw tussen DGA's, IB-ondernemers en werknemers in loondienst? Wat zijn de verwachte gevolgen van het weerhouden van een loonbelastingclaim op het bedrag van de reserve?

De leden van de PvdA-fractie zijn kritisch over het voorstel de aanspraak van de partner op verdeling van de reserve te doen vervallen. Waarom kan bij de derde beschreven optie niet worden geregeld dat wel degelijk sprake is van een arbeidsrechtelijke pensioenaanspraak, zodat bij echtscheiding de partner aanspraak kan maken op (directe) verdeling van de reserve? Waarop baseert de Staatssecretaris de uitspraak dat een echtscheiding op deze wijze de continuïteit van de onderneming in gevaar kan brengen?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de Staatssecretaris een voorkeur uitspreekt voor de optie waarin een nieuw systeem wordt opgezet van een fiscale pensioenreserve voor de oude dag. Kan de Staatssecretaris nader toelichten wat de contouren zijn van het genoemde overgangsrecht? Met welke tarieven krijgen huidige reserves te maken als wordt geopteerd voor de derde optie? Hoe hoog worden de uitvoeringskosten geschat? In hoeverre is over de genoemde opties overleg gevoerd met belanghebbenden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris van Financiën over pensioen in eigen beheer, ontklemming fiscale oudedagsreserves en stakingslijfrenten en verruiming kleine afkoopregeling lijfrenten. Deze leden waarderen het zeer dat de Staatssecretaris de problematiek en de mogelijke oplossingen helder uiteengezet heeft. De leden van de CDA-fractie vinden het belangrijk dat het pensioen in eigen beheer mogelijk blijft, zodat de premies voor de onderneming beschikbaar blijven. Deze leden zijn blij te constateren dat de Staatssecretaris dit uitgangspunt deelt.

Allereerst merken de leden van de CDA-fractie op dat de regels nu zodanig ingewikkeld zijn rondom pensioen in eigen beheer dat de noodzakelijke advies- en administratiekosten disproportioneel kunnen zijn in vergelijking tot de pensioenreserve. Het zou toch mogelijk moeten zijn om voor een pensioen op een eenvoudige wijze de berekeningen te kunnen doen.

De leden van de CDA-fractie vragen zich af wat er op tegen is om het pensioen in eigen beheer als beschikbarepremieregeling vorm te geven met de waarborgen voor partners en kinderen voor bijvoorbeeld een nabestaandenvoorziening. Dit lijkt momenteel wel mogelijk, maar wordt bijna nooit gebruikt zoals ook blijkt uit de brief van de Staatssecretaris. Klopt het dat er weinig ondernemers zijn die nu pensioen in eigen beheer opbouwen op basis van een beschikbarepremieregeling vanwege de strikte regels die de Belastingdienst hieraan verbindt? Kan de Staatssecretaris aangeven welke regels er verbonden zijn aan een beschikbarepremieregeling in eigen beheer en wat de achtergrond is van deze regels? Heeft de Hoge Raad ook invulling gegeven aan pensioen in eigen beheer op basis van een beschikbarepremieregeling? Is het mogelijk om een beschikbarepremieregeling tot een bepaald percentage van het inkomen toe te staan in combinatie met een rekenrente, zoals het pensioen in eigen beheer nu ook kent? Kan de Staatssecretaris aangeven of dit soelaas biedt om de knelpunten van de huidige systematiek, zoals uiteengezet in de brief, weg te nemen?

Daarnaast vragen de leden van de CDA-fractie zich af hoeveel van de DGA's met een pensioen in eigen beheer last hebben van de door de Staatssecretaris benoemde knelpunten.

De brief bevat drie mogelijke oplossingen voor de geconstateerde knelpunten bij pensioen in eigen beheer. Dit zijn commerciële waardering, eenmalige afstempeling en een fiscale reserve ten behoeve van de oude dag.

De leden van de CDA-fractie zijn geen groot voorstander van de tweede en de derde oplossing. Deze leden menen dat het van groot belang is dat er een structurele oplossing komt voor de problemen. Eenmalige afstempeling is slechts een tijdelijke oplossing en leidt tot een verslechterd pensioen voor de DGA. Bij de derde oplossing wordt er in beginsel helemaal geen pensioen opgebouwd, maar alleen op papier geld gereserveerd. Dit vinden de leden van de CDA-fractie ongewenst. Deze leden vragen de Staatssecretaris hoe hij in dit licht de kritiek uit de fiscale praktijk op de FOR beschouwt, zoals bijvoorbeeld is samengevat in de Cursus Belastingrecht (IB.3.2.37.A.c)?

Ook als de DGA de reserve daadwerkelijk gebruikt om pensioen op te bouwen zijn de mogelijkheden onder de derde oplossing beperkter dan bij het huidige pensioen in eigen beheer, omdat er alleen gedoteerd kan worden als de onderneming winst maakt en omdat de dotatie beperkt is tot een bepaalde grens of een percentage. Kan de Staatssecretaris dit bevestigen? Hoe beoordeelt de Staatssecretaris dit?

Binnen de drie geschetste oplossingen, achten de leden van de CDA-fractie alleen de eerste een goede oplossing. Maar de Staatssecretaris acht deze oplossing niet wenselijk vanwege de grote budgettaire consequenties. Kan de Staatssecretaris ingaan op de door VNO-NCW en MKB-Nederland voorgestelde oplossing? Wat zouden de gevolgen zijn als de Belastingdienst, eventueel alleen bij kleine en middelgrote BV's, op basis van de fiscale waardering bekijkt of er voldoende vermogen is om dividend uit te keren? Of zijn er andere mogelijkheden om de pensioenverplichting commercieel te waarderen dan op basis van het u-rendement? Hoe kijkt de Staatssecretaris bijvoorbeeld aan tegen waardering op basis van hoogwaardige bedrijfsobligaties? Wat zullen de gevolgen hiervan zijn?

Hoe beschouwt de Staatssecretaris het voorstel van het Register Belastingadviseurs om de eerste en de tweede oplossing te combineren, waardoor een structurele oplossing wordt gevonden die een beperkt budgettair beslag heeft?

Kan de Staatssecretaris tevens reageren op het voorstel van het Register Belastingadviseurs om voor de waardering van de pensioenverplichting voor de bepaling van het nabestaandenpensioen uit te gaan van de koopsom voor een externe verzekering in plaats van het bedrag waarmee een direct ingaand nabestaandenpensioen gefinancierd kan worden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de fractie van D66 hebben kennisgenomen van de kabinetsbrief over pensioen in eigen beheer, ontkenning fiscale oudedagsreserves en stakingslijfrenten en verruiming kleine afkoopregeling lijfrenten. Zij danken de Staatssecretaris voor de gegeven informatie en hebben naar aanleiding hiervan diverse vragen.

De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris om een meer fundamentele reflectie te geven op de rol van de overheid als het gaat om (fiscale) pensioenvoorzieningen voor een DGA. Waarom acht de Staatssecretaris (fiscale) pensioenvoorzieningen voor DGA's gerechtvaardigd? En tot welk niveau? En kan de Staatssecretaris dit ook afzetten tegen de eventuele optie om (een deel van) dat budget te gebruiken voor directe belastingverlagingen voor DGA's?

De leden van de fractie van D66 vragen de Staatssecretaris om een meerjarig inzicht (2014, 2015, 2016, 2017 en structureel) in de budgettaire derving. Welke bedragen aan belastinguitgaven zijn er gemoeid met de huidige regelingen? En welke bedragen zouden er gemoeid zijn met de drie geschetste oplossingsrichtingen?

De leden van de fractie van D66 vragen de Staatssecretaris om inzicht in de uitvoeringskosten. Hoe hoog zijn die voor de huidige regelingen en voor de drie geschetste oplossingsrichtingen? Kan de Staatssecretaris hetzelfde inzicht geven – voor de huidige regelingen en de drie geschetste oplossingsrichtingen – in de administratieve lasten?

De leden van de fractie van D66 constateren dat de Staatssecretaris neigt naar oplossingsrichting drie (een fiscale pensioenreserves voor de oude dag). De leden lezen dat een vennootschap met zeer wisselende winsten in dat scenario een lage reserve zal opbouwen. Kan de Staatssecretaris een aantal cijfermatige voorbeelden geven van de consequenties voor bedrijven met wisselende winsten? Kan de Staatssecretaris daarbij een vergelijking maken tussen de huidige situatie en oplossingsrichting drie? Wat zijn de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen? Genoemde leden vragen de Staatssecretaris voorts om ook een aantal andere voorbeeldsituaties te schetsen. Zij willen daarbij ook graag cijfermatig inzicht in de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen. Hoe ziet dit plaatje er bijvoorbeeld uit voor een bedrijf dat langdurig geen winst maakt en een bedrijf dat veel winst maakt? Deze leden vragen Staatssecretaris tot slot om inzichtelijk te maken voor wie (bedrijven/DGA's met welke karakteristieken) een eventuele overstap van het huidige systeem naar oplossingsrichting drie het meeste invloed heeft?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de 50PLUS

De leden van de 50PLUS-fractie hebben waardering voor de poging van de Staatssecretaris om op verzoek van de Kamer te kijken of er mogelijkheden zijn om de ongewenste gevolgen van het huidige onderscheid tussen commerciële en fiscale waarderingsregels bij pensioen in eigen beheer te mitigeren.

Deze leden willen vooropstellen, dat zij er aan hechten dat voor de DGA van een kleine(re) onderneming de mogelijkheid blijft bestaan om pensioen in eigen beheer op te bouwen, waarbij gereserveerde gelden in de pensioenopbouwfase in de onderneming beschikbaar blijven, terwijl er wel fiscaal voor een pensioen wordt gereserveerd. Deze leden vinden dus nadrukkelijk dat de door de onderneming betaalde premies ten laste van de winst moeten kunnen worden gebracht én er een adequate pensioenopbouw voor de DGA moet kunnen plaatsvinden die gelijkwaardig is aan de mogelijkheden die bestaan buiten de eigen onderneming. Deelt de secretaris deze algemene uitgangspunten voor een gewenst DGA-pensioensysteem?

In dit verband merken de leden van de 50PLUS-fractie nog op, dat de afschaffing van de stamrecht-BV al tot een volgens hen onverstandige beperking heeft geleid van de mogelijkheden om fiscaal gunstig geld opzij te zetten voor de pensioenvoorziening. Geld van de stamrecht-BV kon bijvoorbeeld worden benut voor het oprichten van een eigen bedrijf. Bovendien was uitkering uit de BV flexibel. Uitkering kon op ieder gewenst moment ingaan, stopgezet worden, verhoogd of verlaagd worden. Rendement kon worden opgebouwd over de bruto-ontslag-

vergoeding. Ook dit kon bijdragen aan opbouw van een goede pensioen-voorziening.

Deskundigen lijken het er over eens te zijn, dat de laatste jaren duidelijk is geworden dat vooral de wettelijke beperkingen in de fiscale wetgeving – zeker voor het MKB en kleinere bedrijven – voor de waardering van de fiscale pensioenvoorziening leiden tot een aantal knelpunten rond het DGA-pensioen.

Voor het opstellen van de vennootschappelijke jaarrekening mogen kleine(re) rechtspersonen uitgaan van fiscale waarderingsregels die – onder meer door het hanteren van een rekenrente van 4% of meer – leiden tot een (te lage) economische waardering van de pensioenverplichting. Gevolg is, dat het eigen vermogen in de vennootschappelijke jaarrekening veelal te hoog wordt voorgesteld; gevolg kan vervolgens zijn dat méér dividend wordt uitgekeerd, dan puur economisch verantwoord is. Aan het einde van de rit kan de uiteindelijke economische waarde van het opgebouwde pensioen ook tegenvallen.

Deze leden vragen, of aangegeven kan worden in hoeveel gevallen, en bij welk soort ondernemingen deze problemen bij DGA's kunnen op treden. Hoe groot is het probleem waar een oplossing voor wordt gezocht?

VNO-NCW en MKB-Nederland signaleren in hun commentaar van 10 februari 2014 dat de getroffen groep ondernemers relatief klein is. Als dat inderdaad het geval is, dient de wijze waarop de knelpunten aangepakt wordt, ook wel «proportioneel», dus zo min mogelijk ingrijpend te zijn. Deelt de Staatssecretaris deze laatste overweging van VNO-NCW en MKB-Nederland?

De Staatssecretaris behandelt in zijn brief een drietal oplossingsrichtingen, en verbindt daaraan vervolgens conclusies.

Variant 1. Fiscale waardering van de pensioenverplichting op commerciële grondslag («fiscaal volgt commercieel»). Dit is een structurele oplossing die heel veel knelpunten wegneemt, maar volgens de Staatssecretaris als groot (en prohibitief) nadeel heeft, dat deze leidt tot een (te) fors budgettair beslag. De leden van de 50PLUS-fractie vragen of een uitvoerige nadere toelichting kan worden gegeven op dit budgettaire beslag (het budgettair effect zou circa € 10 miljard bedragen, waarvan € 950 miljoen in het eerste jaar), en hoe dit gespreid is in de tijd, en of ook verschillende scenario's denkbaar zijn voor (de omvang van) het budgettair effect. Anders gezegd: kan dit ook aanzienlijk lager uitvallen? Deze leden vragen om een reactie op de bevindingen van SRA met betrekking tot het budgettair beslag, in haar schriftelijk commentaar op pagina 11¹. Is verder de constatering van SRA juist, dat uit de berekening volgt, dat het MKB nu voor een gelijk bedrag (€ 10 miljard) wordt benadeeld, omdat dit het bedrag is dat het MKB nu meer betaalt aan belasting door de reeds genoemde fiscale beperking?

Variant 2. Fiscale pensioenverplichting vormt uitgangspunt voor eenmalige herrekening van de pensioenaanspraken: het bieden van een incidentele mogelijkheid om het verschil tussen de waarde in het economisch verkeer van de aanspraak en de stand van de fiscale voorziening op de balans te elimineren. In feite gaat het hier om een vrijwillige afstempelingsmogelijkheid voor bestaande pensioenverplichtingen tot de fiscale waarde. Vervolgens wordt weer op de gebruikelijke wijze pensioen opgebouwd, waardoor wederom een verschil kan/gaat

¹ De brief van SRA is ter beschikking gesteld aan de regering.

ontstaan. Dit wordt door de Staatssecretaris derhalve gezien als een niet structurele oplossing. Het genoemde verschil kan volgens SRA echter voorkomen worden door de DGA vervolgens te verplichten tot een beschikbarepremieregeling. De staatssecretaris lijkt echter géén voorstander te zijn van een beschikbarepremieregeling voor de DGA. Waarom niet? Kan in dit verband ingegaan worden op de bevindingen van SRA in de achtergrondnotitie op pagina 13, en de algemene bevindingen van SRA met betrekking tot deze tweede optie?

Variant 3 is de invoering van een geheel nieuw systeem, de FOR voor de DGA. Het bevreemdt deze leden enigszins dat juist deze ingrijpende optie als (meest) wenselijk wordt beoordeeld door de Staatssecretaris. Er wordt gesproken van een «minder gecompliceerde en meer inzichtelijke wijze fiscaal te reserveren voor de oude dag». Gelden blijven beschikbaar voor de onderneming. Dat is grotendeels waar. Jaarlijks wordt de DGA twee eenvoudige keuzes geboden: het pensioen onderbrengen bij een externe professionele verzekeraar, óf ten laste van de fiscale winst een financiële reserve (dus niet een pensioenrecht) vormen. Er mag alleen gedoteerd worden voor de reserve als er winst is. De hoogte van de dotatie bedraagt maximaal een bepaald bedrag, doch ten hoogste een percentage van de jaarwinst. Inhaaldotaties zullen niet mogelijk zijn. Deze leden onderschrijven dat met deze variant inderdaad wel een «overzichtelijk en eenvoudig» systeem ontstaat, maar zij hebben toch ernstige bedenkingen bij deze variant. Deze leden delen de mening van VNO-NCW en MKB-Nederland dat deze variant kan leiden tot een spectaculaire verslechtering van de mogelijkheid om een pensioen op te bouwen in de eigen onderneming. De praktische haalbaarheid voor de DGA om vervolgens eventuele pensioengaten in de derde pijler (aan) te vullen is onzeker. Premies voor de derde pijler moeten bovendien afgestort worden en kunnen derhalve niet meer in de onderneming blijven. Kan de Staatssecretaris uitvoerig ingaan op de bevinding van VNO-NCW en MKB-Nederland, dat deze variant een «enorme verslechtering» kan opleveren ten opzichte van de huidige mogelijkheden, waardoor de facto het opbouwen van pensioen in eigen beheer géén volwaardig alternatief meer is? Ook vragen de leden van de 50PLUS-fractie om een reactie op het zeer negatieve oordeel dat SRA en Register Belastingadviseurs vellen over de derde variant.

De leden van de 50PLUS-fractie vinden dat naar een oplossing voor de DGA-pensioenproblematiek moet worden gestreefd, die enerzijds voldoet aan de eerder door deze leden genoemde algemene uitgangspunten, en anderzijds proportioneel is voor de omvang van de problematiek die opgelost moet worden.

De leden van de 50PLUS-fractie vragen tot slot om een gedegen reactie op de door SRA, Register Belastingadviseurs en VNO-NCW en MKB-Nederland aangedragen oplossingsrichtingen, respectievelijk:
SRA: Aansluitend op variant 2: een vrijwillige afstempelingsmogelijkheid voor bestaande pensioenverplichtingen tot de fiscale waarde, eventueel (voor de toekomstige opbouwperioden) gecombineerd met een beschikbarepremieregeling;
Register Belastingadviseurs: twee «Quick wins» voor de korte termijn, te weten aanpassing van de rekenrente en op een andere wijze omgaan met de waardering van het nabestaandenpensioen. Voor de lange termijn: eerst invoering van variant twee (herrekening pensioenaanspraken), gevolgd door invoering van variant een («fiscaal volgt commercieel»);
VNO-NCW en MKB-Nederland: aanpassing van de waardering van de pensioenvoorziening. Deze aanpassing gaat uit van de gedachte, dat in een situatie waarbij een (klein) deel van het fiscale vermogen als dividend wordt uitgekeerd, en tegelijkertijd de uiteindelijke pensioendatum nog

lang niet in zicht is, het onbegrijpelijk is waarom de gehele pensioenvoorziening commercieel moet worden geherwaardeerd en vervolgens voor de loonbelasting kan worden geconcludeerd dat sprake is van afkoop van het pensioen met fiscale afrekening (en revisierente) als gevolg. Om deze fiscale consequentie te voorkomen, zou volgens VNO-NCW en MKB-Nederland onder voorwaarden kunnen worden goedgekeurd dat specifiek bij tussentijdse dividenduitkeringen de gehele pensioenaanspraak niet hoeft te worden geherwaardeerd op basis van commerciële regels.

II Reactie van de Staatssecretaris

Maatregelen op het gebied van het pensioen in eigen beheer

Inleiding

Pensioen in eigen beheer kent in zijn huidige vormgeving enkele knelpunten. Deze zijn uitgebreid beschreven in de brief van 6 december 2013. In de kern komt het erop neer dat het verschil tussen de fiscale en commerciële waardering van de pensioenverplichtingen tot een complexiteit leidt, die zowel voor de directeur-groootaandeelhouder als voor de Belastingdienst op z'n zachtst gezegd niet optimaal is. Dit leidt tot onduidelijkheden bij een aantal situaties, zoals bij de vraag of er dividend kan worden uitgekeerd of bij een echtscheiding. Hier zit niemand op te wachten. De Kamervragen die gesteld zijn naar aanleiding van de brief van 6 december 2013, geven er blijk van dat er brede behoefte is aan een oplossing van deze problematiek.

Voordat ik overga tot de beantwoording van de gestelde vragen, schets ik eerst op hoofdlijnen wat in mijn gedachten de stand van zaken is met betrekking tot het vereenvoudigen van het pensioen in eigen beheer. Hierbij geef ik gelijk aan dat het vinden van een pasklare oplossing geen sinecure is en dat ik op dit moment nog geen pasklare oplossing heb. Pensioen in eigen beheer speelt zich namelijk af in twee werelden, de fiscale en de civielrechtelijke. Elk van deze werelden kent om moverende redenen haar eigen spelregels, wat tot grote verschillen in waardering van het pensioen kan leiden. Om tot een zinvolle vereenvoudiging te komen zal de nodige stuurmanskunst en tijd nodig zijn. Zoals ik al aangaf is het denkwerk nog niet klaar. Toch wil ik niet langer wachten met de beantwoording van deze Kamervragen, al was het maar omdat u als Kamer op een gegeven moment recht hebt op een antwoord op de gestelde vragen. Daarnaast is het ook niet zo, dat er helemaal niets te melden valt. De beantwoording geeft mij de gelegenheid u mee te nemen in de stappen die ik tot nu toe heb gezet in dit denkproces.

Ook wil ik nog eens expliciet de uitgangspunten en randvoorwaarden vermelden, waaraan een oplossing mijns inziens moet voldoen. De verschillende varianten worden langs deze meetlat gelegd. Dit leidt voor dit moment tot de conclusie dat enkele varianten niet haalbaar zijn, of niet tot de noodzakelijke vereenvoudiging leiden. Twee varianten bieden perspectief, maar verdienen nog wel verdere doordinking en uitwerking. Hierover later meer, nu eerst de uitgangspunten en randvoorwaarden. Er is eigenlijk maar één uitgangspunt: een aanpassing van de regeling voor pensioen in eigen beheer is alleen zinvol als de regelgeving structureel eenvoudiger en begrijpelijker wordt voor zowel de directeur-groootaandeelhouder als de Belastingdienst. We moeten – als het even kan – af van de ingewikkelde verschillen tussen de fiscale en civiele waardeeringsregels bij het eigen beheer.

Hierbij geldt wel een aantal randvoorwaarden. In de eerste plaats vind ik het van belang dat de door de directeur-groootaandeelhouder ingelegde middelen beschikbaar kunnen blijven voor (de financiering van) de eigen onderneming. Verder moet het mogelijk blijven dat iets geregeld kan worden voor de (potentiële) nabestaanden. Ten slotte moet een aanpassing budgettair haalbaar zijn.

In de brief van 6 december 2013 zijn al drie oplossingsrichtingen geschetst, namelijk:

1. De fiscale waardering van de pensioenverplichting vindt plaats op commerciële grondslagen.
2. De fiscale pensioenverplichting vormt het uitgangspunt voor de herrekening van de pensioenaanspraken (afstempelen).
3. Er wordt een geheel nieuw systeem ingevoerd: een fiscale reserve in eigen beheer voor de oude dag.

In het overleg wordt door een aantal fracties een vierde variant aangedragen, namelijk een beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage.

Voor wat betreft de conclusies ten aanzien van de oplossingsvarianten uit de brief van 6 december 2013 is weinig veranderd. Variant 1 valt af omdat deze budgettair niet haalbaar is. Variant 2 is een incidentele aanpassing met grote juridische bezwaren en maakt de regeling bovendien voor de langere termijn niet eenvoudiger. Variant 3, de fiscale reserve voor pensioen, biedt objectief de meeste aanknopingspunten voor een echte vereenvoudiging en voldoet mijns inziens tevens aan alle genoemde randvoorwaarden. Ik werk momenteel aan een verdere uitwerking van deze variant.

Bij de vierde variant – de beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage – heb ik mijn twijfels of dit werkelijk tot een vereenvoudiging kan leiden; in ieder geval niet in de voorgestelde vorm. Een beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage is sowieso een contradictio in terminis. Intrinsiek aan beschikbarepremieregelingen is namelijk dat de premie weliswaar vast staat, maar het rendement onzeker is. Als het rendement wordt vastgesteld op een bepaald niveau, dan is er in feite weer sprake van een gegarandeerde toezegging, waardoor in wezen geen sprake meer is van een definedcontributionregeling maar van een definedbenefitregeling. Hiermee loop je alsnog het risico dat deze aanspraak voor de jaarrekening op commerciële grondslagen gewaardeerd zal moeten worden. Vanwege de eenvoud van het achterliggende principe van deze voorgestelde variant, ben ik wel bereid om te onderzoeken of een nieuw regime, waarin oprenting met een vast percentage een belangrijk ingrediënt is, kans van slagen heeft. De beoogde fiscale eenvoud kan echter tot civiele complicaties leiden vanwege de mogelijke eis tot commerciële waardering.²

In de beantwoording ga ik ook in op de reacties van VNO-NCW en MKB-Nederland, de Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-Administratieconsulenten (SRA) en het Register Belastingadviseurs (RB), waarnaar verschillende fracties vragen. Ook ga ik in op het interim-rapport van de Werkgroep Ondernemerspensioen.³

² Hoge Raad 9 april 2010, nr. 08/03645, BNB 2010/242.

³ Zie interim-rapport «Het ondernemerspensioen. Een reactie op brief van de Staatssecretaris van Financiën 6 december 2013» van de Werkgroep Ondernemerspensioen op http://www.tilburguniversity.edu/upload/66fe4497-50eb-4179-8f6f-04311db4c4e5_Commissie%20Ondernemingspensioen%20definitief.pdf.

Bij de beantwoording van de vragen houd ik zo veel mogelijk de volgorde van de vragen van de fracties aan. Waar mogelijk cluster ik samenhangende vragen per onderwerp.

Waarde in het economische verkeer: commerciële waardering van de pensioenverplichting

De leden van de fractie van de VVD vragen waarom de Belastingdienst het U-rendement voorschrijft voor de commerciële waardering van de pensioenverplichting in eigen beheer. Ook de leden van de fractie van het CDA vragen hiernaar. Zij vragen tevens hoe aangekeken wordt tegen waardering op basis van hoogwaardige bedrijfsobligaties. De leden van de fractie van 50PLUS vragen om te reageren op de opmerkingen van het RB op dit punt. Het RB wijst eveneens op de rekenrente en noemt aanpassing hiervan een «quick win».

Allereerst merk ik op dat het een misverstand is dat de Belastingdienst voorschrijft dat voor het bepalen van de commerciële waarde van een pensioenverplichting moet worden uitgegaan van het U-rendement. Het op artikel 13, vijfde lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 gebaseerde artikel 3.12, eerste lid, van de Uitvoeringsregeling loonbelasting 2011 bepaalt dat de waarde van een aanspraak om na verloop van tijd of onder een voorwaarde een of meer uitkeringen of verstrekkingen te ontvangen, wordt gesteld op de bedragen die bij een derde worden gestort of, voor zover geen stortingen worden verricht, zouden moeten worden gestort om de aanspraak te dekken. In de jurisprudentie is daarnaast meerdere keren beslist dat voor de waarde van een in eigen beheer verzekerd pensioen kan worden uitgegaan van de koopsom die zou zijn overeengekomen tussen zakelijk handelende partijen, zoals het geval is bij overdracht van verplichtingen aan een verzekeringsmaatschappij.⁴ In de uitvoeringspraktijk volgt de Belastingdienst deze waarderingsregels. De waarde van een in eigen beheer verzekerd pensioen kan dan ook het beste vastgesteld worden aan de hand van offertes voor een vergelijkbaar product van professionele verzekeringsmaatschappijen. Omdat er in de praktijk in veel situaties geen offertes van verzekeringsmaatschappijen voor vergelijkbare producten beschikbaar zijn, heeft de Belastingdienst op basis van een analyse van een aantal verzekeringspolissen het rekenmodel van de «Benaderde Marktwaarde»⁵ ontwikkeld. De einduitkomst van het rekenmodel is een benadering van de koopsom die bij een onafhankelijke verzekeringsmaatschappij gestort zou moeten worden om de pensioenverplichting onder te brengen. In het rekenmodel wordt voor het rendement uitgegaan van een rekenrente die gelijk is aan het op de berekeningsdatum geldende U-rendement plus 0,5%-punt. Het model wordt aangepast indien de ontwikkelingen in de door verzekeringsmaatschappijen gehanteerde tarieven daar aanleiding toe geven. Niet het rekenmodel van de Belastingdienst, maar de tarieven van professionele verzekeringsmaatschappijen bepalen dus de waarde van de pensioenverplichting. Het aanpassen van de rekengrondslagen van het rekenmodel om andere redenen dan een ontwikkeling in de tarieven van de verzekeringsmaatschappijen zou tot gevolg hebben dat ingegrepen wordt in het uitgangspunt van jurisprudentie en fiscale regelgeving dat kan worden uitgegaan van de tarieven die professionele verzekeraars voor het verzekeren van dergelijke producten hanteren. Bovendien zou dit het

⁴ Zie o.a. Hoge Raad 14 april 2006, nr. 41 569 (ECLI:NL:HR:2006:AW1747) inzake de zakelijkheid van de overdrachtswaarde van een in eigen beheer gehouden pensioen en Hoge Raad 24 oktober 2003, nr. 37856 (ECLI:NL:HR:2003:AI0411) inzake de omvang van de onttrekking bij de overdracht van een pensioen- of lijfrenteverplichting.

⁵ De huidige rekengrondslagen van het rekenmodel van de Benaderde Marktwaarde zijn opgenomen in het door het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen van de Belastingdienst op www.belastingdienstpensioensite.nl gepubliceerde Vraag & Antwoord 13-006.

waarderingsprobleem niet oplossen, maar maakt dit het verschil tussen de fiscale en commerciële waardering slechts kleiner. Als dat terugbrengen van het waarderingsverschil zou gebeuren op basis van een hogere rekenrente, zou de directeur-grotoaandeelhouder zich ten onrechte rijk rekenen. Een waardebeoordeling van de pensioenverplichting op basis van hoogwaardige bedrijfsobligaties ligt om dezelfde redenen niet voor de hand.

Omvang problematiek

De leden van de fractie van de VVD hebben geluiden opgevangen dat veel pensioentoezeggingen in eigen beheer zijn bevroren en dat nog nauwelijks nieuwe toezeggingen worden gedaan. Zij vragen of ik deze observatie deel.

Bij de Belastingdienst komen veel vragen binnen over de gevolgen van het al dan niet tijdelijk stopzetten van de opbouw van pensioen in eigen beheer en de gevolgen voor het reeds opgebouwde pensioen. Advieskanalen geven ook aan dat een substantieel deel van hun klanten is gestopt of wil stoppen met pensioenopbouw in eigen beheer.

Genoemde leden vragen zich af of de problematiek ten aanzien van pensioen in eigen beheer zich voornamelijk beperkt tot bestaande voorzieningen en dat daarom bepaalde oplossingen eerder aanvaardbaar zijn.

Met het uitsluitend stopzetten van de toekomstige pensioenopbouw wordt de waarderingsproblematiek ten aanzien van pensioenen in eigen beheer niet opgelost. De reeds opgebouwde voorzieningen moeten nog steeds jaarlijks actuair worden gewaardeerd en worden aangepast aan toekomstige wijzigingen en omstandigheden en ook eventuele toegezegde indexaties moeten worden nagekomen. Daarmee blijft het verschil tussen de fiscale en de commerciële waarde alsmede de problematiek die daarmee samenhangt voor de opgebouwde voorziening bestaan. Dezelfde problematiek speelt binnen het huidige systeem ook voor toekomstige voorzieningen.

De leden van de fractie van de VVD vragen ook naar de totale waarde van de pensioenvoorzieningen in eigen beheer, op basis van de fiscale en commerciële waarde. Deze leden vragen bovendien hoeveel bv's door de voorgeschreven commerciële waarderingswijze geen dividend kunnen uitkeren. De leden van de fractie van de PvdA vragen welk percentage van de directeuren-grotoaandeelhouders in 2014 geen dividend mag uitkeren, en welk percentage directeuren-grotoaandeelhouders bij variant 3 dividend kan uitkeren ten opzichte van de huidige situatie. Ook de leden van de fractie van 50PLUS en de leden van de fractie van de fractie van het CDA vragen in hoeveel ondernemingen de waarderingswijze van de pensioenvoorziening in eigen beheer tot een probleem leidt. Verder vragen de leden van de fractie van het CDA zich af hoeveel directeuren-grotoaandeelhouders last hebben van de in de brief van 6 december 2013 genoemde knelpunten.

Voor de bepaling van de totale waarde van de pensioenvoorzieningen in eigen beheer op basis van fiscale waarde is gebruikgemaakt van de informatie over deze voorzieningen van eind 2009. Alle directeuren-grotoaandeelhouders samen hadden op basis van cijfers uit 2009 een pensioenvoorziening in eigen beheer van circa € 31 miljard op basis van de fiscale waarde. De totale pensioenvoorziening op basis van de commerciële waarde bedroeg circa € 73 miljard.⁶ In 2009 waren er circa

⁶ Bij de raming van de commerciële waarde van de pensioenvoorziening is uitgegaan van een rente van 2%, een jaarlijkse indexatie na pensioeningangsdatum van 2% en een leeftijdscorrectie van vijf jaar.

141.500 bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer. Bij circa 40.000 (28%) daarvan waren de gecumuleerde winstreserves⁷ negatief en deze verkeerden dus al in onderdekking als slechts de fiscale waarde in aanmerking wordt genomen. De overige ruim 100.000 bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer hadden een positieve gecumuleerde winstreserve, wanneer de fiscale waarde van de pensioenvoorziening in eigen beheer in aanmerking werd genomen. Bij een commerciële waardering van de pensioenvoorziening in eigen beheer was bovenop deze 40.000 bv's bij circa 44.000 bv's (31% van de bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer) sprake van onderdekking. Als alle pensioenvoorzieningen in eigen beheer zouden worden omgezet in een fiscale reserve ter hoogte van de fiscale waarde van de pensioenverplichting, kunnen deze circa 44.000 bv's wel weer dividend uitkeren. Dat is een toename ten opzichte van de huidige situatie van circa 75%. Dit kan overigens pas na een wetswijziging.

Beschikbarepremieregeling

Bij de omzetting van de bestaande pensioentoezegging op basis van eindloon of middelloon naar een eveneens in eigen beheer uitgevoerde toezegging op basis van een beschikbare premie doet zich een probleem voor met het vaststellen van de met de in te leggen premies te behalen rendementen. De leden van de fracties van de VVD en het CDA vragen zich af of dit op te lossen is met het voorschrijven van een rendementspercentage. Ook de SRA wijst hierop en stelt een vast rendementspercentage voor van 4. De leden van de fracties van de PvdA, het CDA en 50PLUS vragen ook naar de uitvoering van de beschikbarepremieregeling in eigen beheer. De Werkgroep Ondernemerspensioen stelt eveneens een beschikbarepremieregeling voor. De leden van de fractie van het CDA vragen of het klopt dat er weinig ondernemers zijn die pensioen in eigen beheer opbouwen op basis van een beschikbarepremieregeling vanwege de strikte regels die de Belastingdienst eraan verbindt. Momenteel bouwen inderdaad weinig ondernemers pensioen in eigen beheer waarbij gebruik wordt gemaakt van een beschikbarepremieregeling op. Om de regeling als beschikbarepremieregeling aan te merken, is het namelijk noodzakelijk dat de rendementen aan de aanwending van de premies kunnen worden toegerekend. In de praktijk betekent dit dat de directeur-groootaandeelhouder die een pensioen in eigen beheer wil opbouwen op basis van een beschikbarepremieregeling, werkt met gesepareerde beleggingen. Het gevolg en tevens een belangrijk nadeel van deze werkwijze is dat de aan te houden gesepareerde beleggingen niet meer beschikbaar zijn voor het drijven van de onderneming.

Het uitvoeren van een beschikbarepremieregeling in eigen beheer is mede daardoor in veel gevallen uitvoeringstechnisch vrijwel ondoenlijk. Kenmerk van een beschikbarepremieregeling is dat de werkgever met het beschikbaar stellen van de pensioenpremie definitief is bevrijd van de verplichtingen die voortvloeien uit de met de werknemer gesloten pensioenovereenkomst. Na het beschikbaar stellen van de beschikbare premie door de werkgever komt het beleggingsrisico volledig voor rekening van de werknemer. Een onafhankelijke uitvoerder van een beschikbarepremieregeling zal niet meer rendementen toevoegen dan de daadwerkelijk met het beleggen van de ingelegde beschikbare premies behaalde rendementen. Ook bij een in eigen beheer uitgevoerde beschikbarepremieregeling moet voorkomen worden dat rendementen die niet met het beleggen van de beschikbare premies zijn behaald,

⁷ Bij de bepaling van de gecumuleerde winstreserves op commerciële basis is verondersteld dat van de bedragen aan leningen aan de directeur-groootaandeelhouder zelf 50% niet kan worden opgeëist.

worden toegevoegd aan de ingelegde premies. In dat geval zou de bv uit eigen middelen extra bijdragen toevoegen waardoor schuldeisers zouden kunnen worden benadeeld. Ook moet worden voorkomen dat te weinig rendement wordt toegerekend aan de beschikbarepremieregeling waardoor de loonbelastingclaim op oneigenlijke wijze zou worden verkleind. Om te kunnen vaststellen welk rendement is behaald met de ingelegde premies, moet duidelijk zijn waarin de premies zijn belegd en hoe hoog het rendement van die beleggingen is. Een mogelijkheid is dat de pensioenuitvoerder voor de ingelegde beschikbare premies afzonderlijk geadministreerde, gesepareerde beleggingen aanhoudt. Alleen dan is duidelijk wat het met de belegging van de ingelegde premies behaalde rendement is. Zoals hiervoor reeds beschreven, is een belangrijk nadeel hiervan dat de gelden niet meer beschikbaar zijn voor de onderneming. Indien geen gebruik wordt gemaakt van gesepareerde beleggingen, moet elke belegging van de beschikbare premie plaatsvinden tegen de waarde in het economische verkeer van de onderneming. Het beleggen van de beschikbare premies in de onderneming van de pensioenuitvoerder zal echter tot onoverkomelijke uitvoeringsproblemen leiden. De omvang van het feitelijk behaalde beleggingsrendement is dan immers niet te bepalen, omdat niet duidelijk is in welke middelen de ingelegde beschikbare premies zijn belegd. De door de pensioenuitvoerder behaalde totale bedrijfswinst kan niet volledig worden aangemerkt als een met de belegging van de premies behaald rendement. De totale bedrijfswinst bestaat namelijk naast een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen uit met de bedrijfsuitoefening behaalde winst. Deze laatste winst is niet behaald met het beleggen van de beschikbare premies, maar met het uitoefenen van het bedrijf. Deze winst kan als zodanig niet als rendement aan de beschikbare premies worden toegevoegd. Welk deel van de bedrijfswinst wel aan de premies is toe te rekenen, is niet of nauwelijks vast te stellen.

Zoals ook is aangegeven in de brief van 6 december 2013 lijkt het beleggen van de beschikbare premies in de onderneming van de vennootschap vanuit het oogpunt van uitvoerbaarheid alleen toepasbaar indien een jaarlijkse oprenting van de premies met een vast percentage wordt voorgeschreven. Een dergelijke vaste oprenting kent echter ook weer eigen problemen. Het vaste oprentingspercentage kan afwijken van het door de vennootschap daadwerkelijk behaalde rendement. Indien het werkelijk behaalde rendement lager is dan het bij te schrijven vaste rendement zal dit leiden tot een verlies voor de vennootschap en daarmee ook tot een potentiële benadeling van crediteuren. In situaties waarin onduidelijk is of daadwerkelijk binnen de onderneming het voorgeschreven rendement wordt behaald, is het eveneens de vraag wat een vast percentage betekent voor de waardering van de pensioenaanspraken en de mogelijkheid om dividenden uit te keren. Door het toevoegen van een vast rendement is feitelijk geen sprake meer van een beschikbarepremieregeling maar van een definedbenefitregeling met een nominale uitkeringsgarantie. Ook voor de kwalificatie van de regeling in de sfeer van de loonbelasting levert het hanteren van een vaste oprenting problemen op. Indien het bij te schrijven vaste rendement hoger is dan het daadwerkelijk behaalde rendement, wordt er voor rekening van de werkgever/vennootschap een extra premie aan de pensioenpot toegevoegd. Indien deze premie niet binnen de fiscale grenzen past, zal dit tot gevolg hebben dat de regeling fiscaal onzuiver wordt. De totale waarde van de pensioenaanspraak wordt dan direct in de belastingheffing betrokken waarbij eveneens revisierente in rekening wordt gebracht.

In een situatie van extern eigen beheer⁸ vormen toevoegingen van rendementen die niet feitelijk met het beleggen van de beschikbare premies zijn behaald, onttrekkingen ten koste van crediteuren. De directeur-grootaandeelhouder heeft namelijk alleen in zijn positie als aandeelhouder dit voordeel kunnen verkrijgen. Dit zou niet het geval geweest zijn bij onafhankelijke derden. Een externe, onafhankelijke pensioenuitvoerder is slechts bereid om een rendementsgarantie te geven indien de ingelegde premies worden belegd in specifieke aangewezen beleggingen en er een grote mate van zekerheid bestaat dat deze beleggingen ten minste het gegarandeerde rendement opleveren. Een rendementsgarantie zal dus beperkingen opleveren ten aanzien van de beleggingsmogelijkheden van de ingelegde beschikbare premies. In de bv's van directeuren-grootaandeelhouders zal in veel gevallen geen sprake zijn van deze mate van zekerheid, waardoor het niet past binnen het systeem van de beschikbarepremieregeling om de gelden in de onderneming van de eigen bv te beleggen.

Al met al maakt een vast oprentingspercentage de beschikbarepremieregeling voor het pensioen in eigen beheer niet eenvoudiger.

De leden van de fractie van het CDA vragen in dit kader naar de waarborgen voor partners en kinderen, bijvoorbeeld een nabestaandenvoorziening.

Een waarborg binnen een beschikbarepremieregeling kan slechts tot op bepaalde hoogte gegeven worden indien met de ingelegde premies beleggingen worden aangekocht die een vast rendement garanderen. Zoals hiervoor aangegeven, is dit fiscaal voor in de onderneming van de vennootschap belegde premies naar mijn oordeel geen begaanbare weg. Bovendien is het de vraag of een nabestaandenvoorziening bij pensioen in eigen beheer kort na het toezeggen wel reëel is. Het is namelijk maar de vraag of er voldoende vermogen is om dat risico af te dekken. In het navolgende wordt hier nog verder op ingegaan.

Tevens vragen deze leden of de Hoge Raad ook invulling heeft gegeven aan een in eigen beheer uit te voeren beschikbarepremieregeling. Tot op heden heeft de Hoge Raad zich nog niet uitgelaten over een pensioen op basis van een beschikbarepremieregeling in eigen beheer.

Het probleem ten aanzien van de voor dividenduitkeringen beschikbare ruimte wordt met een beschikbarepremieregeling die een vaste jaarlijkse oprenting kent overigens niet opgelost. Feitelijk is dan immers sprake van een gegarandeerde toezegging, waardoor in wezen geen sprake meer is van een definedcontributionregeling maar van een definedbenefitregeling. Het gevolg hiervan is dat de ruimte voor dividenduitkeringen zal moeten worden bepaald door deze toezegging contant te maken tegen de marktrente.

Waardering nabestaandenspensioen

De leden van de fracties van de VVD, het CDA en 50PLUS vragen om te reageren op het voorstel van het RB om voor de waardering van het nabestaandenspensioen uit te gaan van de koopsom voor een externe verzekering in plaats van het bedrag waarmee een direct ingaand nabestaandenspensioen gefinancierd kan worden. Dit zou het verschil tussen de fiscale en de commerciële waardering van de pensioenverplichting verkleinen.

In de tarieven van professionele verzekeringsmaatschappijen wordt rekening gehouden met de statistische kansen op vooroverlijden. Indien

⁸ Extern eigen beheer houdt in dat het pensioen wordt opgebouwd bij een ander (concern)lichaam dan de werkmaatschappij.

een verzekerde eerder overlijdt dan op basis van de statistische kans werd verwacht, kan een professionele verzekeringsmaatschappij nog steeds aan haar uitkeringsverplichtingen voldoen door gebruik te maken van de compenserende werking binnen het grote aantal uitgevoerde verzekeringsovereenkomsten. Hiervoor gelden bovendien liquiditeits- en solvabiliteitseisen. Een vennootschap die slechts één pensioenovereenkomst uitvoert, kan geen gebruik maken van deze compenserende werking. Deze vennootschap moet er dus op een andere manier voor zorgen dat er voldoende vermogen is op het moment dat het verzekerde risico zich voordoet. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het bepalen van de ruimte voor een dividenduitkering en in dat geval kan dus niet worden volstaan met het aanhouden van een vermogen ter grootte van de koopsom die aan een professionele verzekeringsmaatschappij betaald zou moeten worden voor het onderbrengen van de uit de pensioenovereenkomst voortvloeiende verplichting. Het opvolgen van de aanbeveling van het RB zou betekenen dat vermogen dat nodig is voor de dekking van het partner- en/of wezenpensioen in geval van vooroverlijden met een dividenduitkering aan de vennootschap wordt onttrokken, wat ertoe kan leiden dat de partner en/of kinderen onverzorgd achterblijven. De door het RB geschetste inperking van de dividendruimte kan overigens worden voorkomen door het risico van vooroverlijden te herverzekeren bij een professionele verzekeraar. Hiermee wordt bovendien voorkomen dat de partner en/of kinderen in geval van vooroverlijden onverzorgd achterblijven.

Budgettaire effecten

De leden van de fractie van D66 vragen om een meerjarig inzicht in de budgettaire effecten van de huidige regelingen voor pensioen in eigen beheer en van de drie geschetste oplossingsrichtingen. De leden van de fracties van de VVD en de PvdA vragen naar de budgettaire effecten van variant 2, onderscheidenlijk variant 3.

Bij de berekening van de budgettaire effecten van de drie geschetste oplossingsrichtingen is ervan uitgegaan dat deze in 2015 ingaan. De kaseffecten zijn in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1: budgettaire effecten oplossingsrichtingen pensioen in eigen beheer (in miljarden, + = verbetering EMU-saldo)¹

	2015	2016	2017
Budgettair beslag pensioen in eigen beheer	0,2	0,3	0,2
Variant 1: commerciële waarde uitgangspunt	- 0,8	- 0,5	- 0,5
Variant 2: eenmalige afstempelmogelijkheid	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Variant 3: omzetten in fiscale reserve	0,0	0,0	0,0

¹ Bedragen afgerond op 0,1 miljard (2015–2017) vanwege de relatief grote onzekerheidsmarge rond de budgettaire gevolgen van deze varianten.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen een nadere toelichting op het budgettaire beslag van variant 1, dat is geraamd op € 10 miljard waarvan € 950 miljoen in het eerste jaar. De leden vragen bovendien naar de spreiding van dit budgettaire beslag in de tijd, en vragen of er scenario's mogelijk zijn waarbij dit budgettaire beslag lager uit kan vallen. Verder vragen de leden een reactie op de bevindingen van de SRA met betrekking tot het geraamde budgettaire beslag.

In de brief van 6 december 2013 is melding gemaakt van een totaal budgettair beslag van € 10 miljard. Daarbij was het uitgangspunt dat de tienjaarsrente die op dit moment circa 2% bedraagt, ook in de toekomst op dit lage niveau zal blijven. Hoe de rente zich op de lange termijn zal

ontwikkelen is onzeker. In het geval dat wordt uitgegaan van een hogere rente valt het budgettaire beslag lager uit dan in de brief van 6 december 2013. In de raming zoals weergegeven in tabel 1 is uitgegaan van een rente van 4% op termijn. In het jaar van invoering wordt een grote pensioenlast genomen, omdat de pensioenverplichting op commerciële waarde wordt berekend. Deze last zal niet voor alle ondernemingen meteen verrekenbaar zijn. Daardoor blijft de derving van vennootschapsbelasting in het jaar van invoering beperkt tot circa € 0,8 miljard. Het niet meteen verrekenbare deel wordt in latere jaren verrekend. Daar komt bij dat naast de eenmalige pensioenlast jaarlijks een hogere pensioenlast wordt genomen dan bij de huidige waardering. Ook dit zorgt voor een derving van vennootschapsbelasting. Tabel 1 geeft de geraamde derving in de eerste drie jaren. Ook in de jaren daarna zorgt de hogere pensioenlast voor een derving van vennootschapsbelasting en dividend-/inkomstenbelasting. Op lange termijn staan daar in de fase waarin het pensioen wordt uitgekeerd hogere winsten tegenover. De pensioenuitkering kan nu volledig uit de pensioenverplichting worden betaald en hoeft niet meer vanuit de winst van de bv te worden aangevuld. Dat zorgt voor hogere winsten, een hogere afdracht van vennootschapsbelasting, hogere dividenuitkeringen en een hogere afdracht van dividend-/inkomstenbelasting. Daardoor wordt de budgettaire derving die zich op de korte termijn voordoet op de lange termijn bijna gemitigeerd. De negatieve budgettaire effecten in de eerste jaren zijn echter niet te voorkomen gegeven de forse toename van de pensioenlasten in die jaren.

De SRA meent in haar schriftelijk commentaar dat het geraamde budgettaire effect van € 10 miljard te hoog is. Verder stelt de SRA dat een budgettair effect van € 10 miljard impliceert dat het MKB nu voor hetzelfde bedrag wordt benadeeld. Ten slotte stelt de SRA dat er wellicht geen sprake is van een budgettaire derving, en dat op dit moment de aftrek in de vennootschapsbelasting naar de verre toekomst wordt verschoven.

Zoals hierboven reeds is beschreven, was het geraamde budgettaire effect van € 10 miljard van variant 1 gebaseerd op de veronderstelling dat de tienjaarsrente in de toekomst altijd 2% zal zijn. De raming van het budgettaire effect komt lager uit bij een hogere rente, maar is bij een percentage van bijvoorbeeld 4% nog altijd aanzienlijk. Variant 1 gaat gepaard met een substantiële budgettaire derving op de korte termijn, maar deze wordt bij benadering gecompenseerd door extra budgettaire opbrengsten op lange termijn. Dat betekent dat het MKB op dit moment niet benadeeld wordt: tegenover een nadeel op de korte termijn staat een ongeveer even groot voordeel op de lange termijn. In de huidige situatie wordt de aftrek in de vennootschapsbelasting naar de toekomst verschoven. Deze verschuiving vervalt voor een groot deel bij variant 1. Hoewel tegenover de forse budgettaire derving in de eerste jaren opbrengsten in latere jaren staan, wil dat niet zeggen dat ik deze oplossingsrichting verantwoord vind. Daarvoor is de budgettaire derving in de beginjaren te groot.

Waardering pensioenverplichting voor dividenuitkering

De leden van de fractie van de VVD vragen mij inhoudelijk te reageren op de conclusie en oplossingen zoals voorgesteld door VNO-NCW en MKB-Nederland in de brief van 10 februari 2014. De leden van de fractie van 50PLUS vragen mij daarnaast te reageren op het signaal van VNO-NCW en MKB-Nederland dat de getroffen groep ondernemers relatief klein is. Zij stellen dat het pensioen in eigen beheer slechts voor een beperkt deel van de directeuren-groootaandeelhouders tot echte problemen leidt.

Hierbij focussen zij zich echter alleen op het punt dat geen of minder dividenduitkeringen kunnen worden gedaan in 2014 door de commerciële waardering van de pensioenverplichting. Dit doet niets af aan de overige knelpunten van het pensioen in eigen beheer.

VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen erop dat het kleine en middelgrote ondernemingen op basis van de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) is toegestaan om de pensioenverplichting op de commerciële balans voor de fiscale waarde voor de vennootschapsbelasting op te nemen. Inmiddels hebben zich echter enige ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot de betreffende Richtlijnen. De RJ heeft besloten dat de waardering van de pensioenverplichting in eigen beheer volgens de fiscale grondslagen voortaan alleen nog wordt toegestaan als dit niet leidt tot belangrijke verschillen ten opzichte van het toepassen van de grondslagen van de Richtlijnen. Wel heeft de RJ benadrukt dat dit géén invloed heeft op de bestaande wettelijke mogelijkheid voor kleine rechtspersonen om vrijwillig – alle – fiscale waarderingsgrondslagen toe te passen in de jaarrekening.⁹

Volgens VNO-NCW en MKB-Nederland is het onbegrijpelijk dat in een situatie waarbij een (klein) deel van het fiscale vermogen als dividend wordt uitgekeerd en tegelijkertijd de uiteindelijke pensioendatum nog lang niet in zicht is, de gehele pensioenvoorziening commercieel geherwaardeerd moet worden om fiscale afrekening te voorkomen. Zij doen de suggestie om goed te keuren dat bij tussentijdse dividenduitkeringen de pensioenvoorziening niet geherwaardeerd hoeft te worden op basis van commerciële regels. Dit zou leiden tot een aantasting van het pensioen, een mogelijke benadeling van schuldeisers en een aantasting van een verleende fiscale faciliteit. Het toekennen van een pensioen betekent dat vanuit de bv bewust levenslange verplichtingen worden aangegaan en rechten worden toegekend om te voorzien in een oudedagsvoorziening. In het algemeen wordt dit pensioen van de directeur-groootaandeelhouder opgebouwd met toepassing van de fiscale omkeerregel. Het doen van tussentijdse dividenduitkeringen ten koste van deze pensioenverplichtingen betekent dat de pensioenverplichting wordt aangetast. Dit is een vorm van voortijdige afkoop en is in strijd met de eerdere bewuste keuze. In een pensioenregeling die fiscaal wordt gefaciliteerd is ook expliciet opgenomen dat de aanspraken ingevolge de regeling niet afgekocht kunnen worden. Indien voortijdig wordt beschikt over (een deel van) de in eigen beheer opgebouwde inkomensvoorziening voor de oude dag, wordt geen uitvoering gegeven aan de doelstelling van de pensioenregeling als inkomensvoorziening voor de oude dag. De eerder voor de pensioenopbouw verleende fiscale faciliteit van de omkeerregel blijkt dan onterecht te zijn verleend en wordt in dat geval teruggenomen door de totale pensioenaanspraak direct in de belastingheffing te betrekken en revisierente in rekening te brengen.

Een eventuele fiscale tegemoetkoming ten aanzien van het in de vennootschap resterende vermogen na een dividenduitkering biedt overigens geen oplossing voor de uitkeringstest die een bestuurder civielrechtelijk moet uitvoeren voorafgaand aan een dividenduitkering. Een eventuele fiscale tegemoetkoming zou crediteuren namelijk kunnen benadelen omdat er na een dividenduitkering onvoldoende vermogen kan zijn om zowel de pensioenverplichting als de schulden aan crediteuren te voldoen. Voor de uitkeringstest zal de bestuurder rekening moeten houden met de werkelijke waarde van de pensioenverplichting. Een fiscale tegemoetkoming zal geen invloed hebben op de voor de uitke-

⁹ Raad voor de Jaarverslaggeving, RJ-Uiting 2014-4: «Pensioenvoorziening directeuren-groootaandeelhouder».

ringstest in aanmerking te nemen werkelijke waarde van de pensioenverplichtingen. De civielrechtelijke verplichting wordt immers niet minder door de wijze waarop deze voor de belastingheffing wordt gewaardeerd.

Vervangen pensioen in eigen beheer door een fiscale reserve

De leden van de fractie van de VVD vragen in hoeverre een nieuw stelsel zoals geschetst in variant 3 voor bestaande directeuren-grotoaandeelhouders en de waardering van hun pensioen in eigen beheer een oplossing biedt.

Het beschreven systeem in variant 3 komt erop neer dat de directeur-grotoaandeelhouder de mogelijkheid wordt geboden om met jaarlijkse dotaties voor de oude dag een reserve op te bouwen zonder heffing van vennootschapsbelasting. Bestaande pensioenen in eigen beheer kunnen in die variant op basis van de fiscale waarde worden omgezet in een reserve. In de gevallen waarin ook een nabestaandenpensioen is toegezegd, is daarvoor toestemming van de partner nodig. De koppeling met de loonbelasting wordt losgelaten en de complexiteit van de verschillende berekeningen van de fiscale waarde voor de vennootschapsbelasting en de commerciële waarde voor de loonbelasting wordt gereduceerd. Dit maakt bijvoorbeeld de dividenduitkeringstoets voor de directeur-grotoaandeelhouder veel eenvoudiger. Ook voor de Belastingdienst betekent dit een aanzienlijke vereenvoudiging. Daarnaast blijven de gelden beschikbaar binnen de onderneming. Budgettair gezien is deze variant eveneens haalbaar.

De leden van de fractie van de PvdA vragen naar de administratieve lasten die gemoeid zijn met extracomptabele jaaroverschrijdende overzichten die in geval van het toestaan van inhaaldotaties noodzakelijk zijn. Indien inhaaldotaties worden toegestaan, moeten deze extracomptabel worden bijgehouden en geadmistreerd. Hierdoor stijgen de administratieve lasten voor directeuren-grotoaandeelhouders. Bovendien zijn de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst hiervan groot. De Belastingdienst is namelijk in grote mate geautomatiseerd, maar de inhaalreserves moeten handmatig worden bijgehouden en geadmistreerd. Dit vergt extra inzet van menskracht.

De leden van de fractie van de PvdA vragen tevens naar de verschillen tussen directeuren-grotoaandeelhouders, IB-ondernemers en werknemers in loondienst. Zij vragen wat de gevolgen zijn van het wegnemen van de mogelijkheden om pensioen in de zin van de loonbelasting op te bouwen. In de huidige situatie heeft de directeur-grotoaandeelhouder een uitzonderlijke en hybride positie op het gebied van pensioenopbouw. Voor de loonbelasting is de directeur-grotoaandeelhouder een reguliere werknemer. Een reguliere werknemer heeft echter niet de mogelijkheid om in eigen beheer een pensioen op te bouwen. Met de mogelijkheid om het pensioen in eigen beheer op te bouwen, wordt meer aangesloten bij het ondernemerschap. Wordt de directeur-grotoaandeelhouder op het gebied van pensioenopbouw gezien als vergelijkbaar met een IB-ondernemer, dan ligt een pensioen in eigen beheer in de vorm van een fiscale reserve voor de hand. Het verschil tussen een directeur-grotoaandeelhouder en een werknemer in loondienst wordt daarmee vergelijkbaar met het huidige verschil tussen een werknemer en een IB-ondernemer. Het verschil tussen een werknemer in loondienst en een IB-ondernemer blijft gelijk aan de huidige situatie. Wordt de directeur-grotoaandeelhouder op dit gebied gelijkgesteld aan een werknemer, dan ligt het voor de hand om geen mogelijkheid te bieden een pensioen in eigen beheer op te bouwen. De directeur-grotoaandeelhouder kan in dat geval, net als een gewone werknemer, aansluiten bij de externe mogelijkheden van pensioenopbouw.

De leden van de fractie van de PvdA zijn kritisch over het voorstel de aanspraak van de partner op de verdeling van de reserve te doen vervallen. Ook de SRA wijst hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen om hierop te reageren. De leden van de fractie van de PvdA vragen zich tevens af waarom bij variant 3 niet kan worden geregeld dat wel degelijk sprake is van een arbeidsrechtelijke pensioenaanspraak zodat bij echtscheiding de partner aanspraak kan maken op (directe) verdeling van de reserve. Voorts vragen deze leden waarop de aanname is gebaseerd dat een echtscheiding de continuïteit van de onderneming in gevaar kan brengen.

Voor de heffing van vennootschapsbelasting is de waardering van de pensioenverplichting lager dan volgens de commerciële normen. Op het moment dat de pensioenrechten van de partner bij echtscheiding tegen de commerciële waarde moeten worden ondergebracht bij een externe verzekeraar, kan dit leiden tot onaangename verrassingen. Doordat geld nodig is voor de afstorting bij een externe verzekeraar kan de continuïteit van de onderneming in gevaar komen. Bij variant 3 wordt de gedachtegang dat een pensioenopbouw plaatsvindt bij de onderneming losgelaten. Er wordt een reserve opgebouwd, die op het tijdstip dat bijvoorbeeld de pensioengerechtigde leeftijd wordt bereikt, wordt aangewend om een voorziening voor de oude dag mee te verwerven. Het staat de directeur-groootaandeelhouder bij variant 3 vrij om voor de partner een voorziening bij een verzekeringsmaatschappij op te bouwen. Daarmee is voor de partner sprake van een pensioenaanspraak zodat de partner daar bij echtscheiding recht op heeft. Dit betekent echter wel dat deze gelden niet beschikbaar blijven voor de onderneming. Ook kan de directeur-groootaandeelhouder afspraken maken over het betrekken van de waarde van de reserve in de boedelverdeling bij echtscheiding. Het betreft dan echter geen arbeidsrechtelijke pensioenaanspraak.

Daarnaast vragen de leden van de fractie van de PvdA naar de contouren van het overgangsrecht bij variant 3.

Zoals aangegeven in de brief van 6 december 2013, zal bezien worden op welke wijze met overgangsrecht ervoor kan worden gezorgd dat huidige rechten op zo soepel mogelijke wijze kunnen worden omgezet in een reserve. Hierbij moet er rekening mee worden gehouden dat de partner moet meetekenen voor de omzetting. Hiertoe kan de partner niet worden verplicht. Bij voorkeur zal ook voor reeds opgebouwde pensioenrechten tegemoet worden gekomen aan de gesignaleerde knelpunten. Indien voor deze variant wordt gekozen, zal dit overgangsrecht verder worden uitgewerkt.

De leden van de fractie van de PvdA vragen ook met welke tarieven de huidige reserves te maken krijgen als wordt geopteerd voor variant 3. Tevens vragen ze hoe wordt omgegaan met bijvoorbeeld faillissement of echtscheiding.

Indien de huidige fiscale voorziening fiscaal geruisloos wordt ondergebracht in de nieuwe fiscale reserve voor de oude dag, levert dit geen additionele druk op voor de heffing van vennootschapsbelasting of loonbelasting. Op het tijdstip dat de directeur-groootaandeelhouder bijvoorbeeld de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, valt de reserve vrij en kan deze worden aangewend voor de verwerving van een lijfrente. Als de reserve daar niet voor wordt aangewend, valt deze vrij ten bate van de winst. De vrijvalwinst zal in de heffing van vennootschapsbelasting worden betrokken tegen het normale tarief en er zal geregeld worden dat revisierente in rekening wordt gebracht. Ingeval de directeur-groootaandeelhouder niet tot de aankoop van een lijfrente overgaat omdat bijvoorbeeld de vennootschap zich in een verliessituatie bevindt, de SRA wijst hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen hiernaar, kan de reserve vrijvallen voor zover nodig om de verliezen te dekken. Is er

geen sprake van bijvoorbeeld een verliessituatie of faillissement, dan zal de voorziening eveneens vrijvallen maar wordt tevens revisierente berekend. Dit kan ook het geval zijn indien de onmogelijkheid om tot aankoop van een lijfrente over te gaan is veroorzaakt door eerdere onttrekkingen. De revisierente bedraagt momenteel in principe 20%. Echtscheiding heeft in beginsel geen invloed op de hoogte van de reserve. Wel zou geregeld kunnen worden dat een deel van de reserve in echtscheidingsgevallen kan worden gebruikt voor de aankoop van een lijfrente voor de ex-partner.

Tevens vragen genoemde leden wat de uitvoeringskosten en administratieve lasten zullen zijn van variant 3 en in hoeverre over de genoemde varianten overleg is gevoerd met belanghebbenden. Ook de leden van de fractie van D66 vragen naar de uitvoeringskosten en administratieve lasten.

Variant 3 kan, afhankelijk van het overgangsrecht, leiden tot een structurele besparing bij de Belastingdienst van € 6 miljoen per jaar als gevolg van het wegvallen van een groot deel van de fiscale toezichtsactiviteiten. De administratieve lasten binnen de vennootschapsbelasting die verband houden met de huidige regeling bedragen circa € 12 miljoen. De varianten 1 en 2 leiden niet tot een noemenswaardig effect voor de administratieve lasten. Variant 3 leidt tot een verlichting van de administratieve lasten met circa € 8 miljoen. Over de genoemde varianten is overleg gevoerd met verschillende belangenorganisaties.

De leden van de fractie van het CDA vragen in te gaan op de kritiek die uit de fiscale praktijk op de FOR in de inkomstenbelasting¹⁰ wordt geuit. Ook het RB, de SRA en de Werkgroep Ondernemerspensioen wijzen hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen ernaar.

Een belangrijk kritiekpunt is dat de FOR voornamelijk wordt gebruikt voor belastinguitstel en niet voor het bedingen van een lijfrente. In variant 3 wordt revisierente in rekening gebracht als de reserve uiteindelijk niet wordt aangewend voor een lijfrente. Gebruik voor alleen belastinguitstel is daardoor minder waarschijnlijk. Een ander kritiekpunt is dat bij de FOR geen sprake is van inkomenszekerheid. Dit geldt echter ook voor het huidige pensioen in eigen beheer. Juridisch gezien is bij een pensioen in eigen beheer dan wel sprake van een aanspraak, maar of deze aanspraak kan worden geëffectueerd is evenzeer als bij een reserve afhankelijk van het succes van de onderneming. Zoals hierboven beschreven kan ook meer aangesloten worden bij de mogelijkheden voor een reguliere werknemer, die een zekerder pensioen opleveren. In dat geval ligt zowel afschaffing van de FOR als het pensioen in eigen beheer in de rede.

In de brief van 6 december 2013 is beschreven dat de dotatie aan de pensioenreserve slechts kan plaatsvinden ingeval de vennootschap winst maakt. De leden van de fracties van het CDA en 50PLUS vragen daarnaar en VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen daarop.

Door de winst als dotatiegrondslag te nemen, leidt de dotatie feitelijk tot aftrekbare lasten die bij uitkering leiden tot belastbaar inkomen. Hierdoor wordt voorkomen dat de aftrek leidt tot niet-verrekenbare verliezen terwijl later wel heffing van vennootschapsbelasting plaatsvindt. De vormgeving van de pensioenreserve staat echter nog niet vast. De directeur-groootaandeelhouder kan mogelijk zelf beslissen of hij in een jaar wel of niet wenst te doteren en daarbij rekening houden met de mogelijkheden om de verliezen te verrekenen. Wel wordt de dotatie beperkt tot een bepaald plafond en een bepaald percentage.

¹⁰ Zie de fiscale oudedagsreserve in artikel 3.67 e.v. van de Wet inkomstenbelasting 2001.

De leden van de fractie van D66 vragen om een aantal voorbeeldsituaties te schetsen. Zij willen cijfermatig inzicht in de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen. Zij vragen hoe dit uitwerkt voor een bedrijf dat wisselende winsten maakt, een bedrijf dat langdurig geen winst maakt en een bedrijf dat veel winst maakt.

De effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen bij variant 3 zijn echter dusdanig afhankelijk van de uitwerking van deze variant, van de hoogte en ontwikkeling van jaar op jaar van zowel de winst als het (gebruikelijk) loon en van andere variabelen, dat het op dit moment niet mogelijk is om een goed beeld te geven van de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen.

Combinatie van variant 1 en 2

De leden van de fractie van de PvdA vragen om een uitwerking van de combinatie van variant 1 en 2. Ook de leden van de fracties van het CDA en 50PLUS vragen naar deze combinatie. Het RB stelt een dergelijke combinatie voor en geeft daarbij een eigen uitleg aan de gevolgen. Het RB geeft aan dat deze combinatie een lager budgettair beslag tot gevolg heeft dan variant 1.

In de voorgestelde combinatie worden de opgebouwde pensioenaanspraken in eerste aanleg herrekend op basis van de fiscale pensioenverplichting. Vervolgens vindt de waardering van de verplichting voor het herrekende pensioen op de balans plaats op commerciële grondslagen. Vervolgens kan echter weer een verhoging plaatsvinden van de pensioentoezegging op commerciële grondslagen. Fiscaal wordt dit vanaf de afstempeling namelijk gevolgd. Budgettair gezien levert deze combinatie dus geen voordeel op. Bovendien is een complexe berekening nodig van de toezeggingen die de bv heeft gedaan. De civielrechtelijke toekomstige verplichtingen moeten immers worden verlaagd. Het afzien van de pensioenverplichting betekent dat de facto binnen de fiscale faciliteit van de omkeerregel in de loonbelasting wel premieaftrek heeft plaatsgevonden, maar dat loonheffing over de uitkeringen achterwege blijft. Binnen de huidige wetgeving zou daarom het gevolg zijn dat de omkeerregel terug wordt genomen (de pensioenaanspraak wordt belast) en dat revisierente verschuldigd is. Zou de wetgeving worden aangepast om de combinatie mogelijk te maken dan resteert de vraag hoe bepaald wordt in hoeverre de fiscale faciliteit van de omkeerregel onbenut is gebleven en later mag worden ingehaald. Dit is uitvoeringstechnisch zeer ingewikkeld. Een ander gevolg van deze combinatie van variant 1 en 2 is dat bij vennootschappen waar geen sprake is van onderdekking de waardering ook zal dienen plaats te vinden op commerciële grondslagen. Anders ontstaat er een verschil in waardering tussen vennootschappen die wel in onderdekking verkeren en vennootschappen waarbij dit niet het geval is. Dit betekent dat vennootschappen met een commercieel voldoende vermogen om de pensioenverplichting na te komen direct over kunnen gaan naar de commerciële waarderingwijze voor fiscale doeleinden. Dat heeft uiteraard voor de vennootschappen waar geen sprake is van onderdekking een inhaaldotatie aan de (fiscale) pensioenverplichting tot gevolg. Zoals in de brief van 6 december 2013 aangegeven is dit niet acceptabel. Daarnaast zal in de toekomst sprake zijn van lager dan geraamde belastinginkomsten, aangezien na de pensioeningangsdatum door de afstempeling lagere pensioenuitkeringen zullen worden gedaan. Al met al voldoet deze combinatie van variant 1 en 2 niet aan de randvoorwaarde dat de oplossing budgettair haalbaar moet zijn.

Rol van de overheid

De leden van de fractie van D66 vragen om een meer fundamentele reflectie te geven op de rol van de overheid als het gaat om (fiscale)

pensioenvoorzieningen voor een directeur-grotaandeelhouder en de rechtvaardiging daarvan. De leden van de fractie van de PvdA vragen of kan worden toegelicht waarom het wenselijk is dat de uitgestelde belastingclaim op de pensioenreserve ter beschikking blijft voor de onderneming van de directeur-grotaandeelhouder, aangezien er niet voor wordt gekozen het huidige pensioen in eigen beheer af te schaffen. Voor reguliere werknemers gelden fiscale faciliteiten voor de pensioenopbouw om hen te stimuleren pensioen op te bouwen. Voor een directeur-grotaandeelhouder is pensioenopbouw eveneens belangrijk. In wezen hoeft daar geen aparte fiscale voorziening voor te worden getroffen. De directeur-grotaandeelhouder kan namelijk net als een reguliere werknemer extern pensioen opbouwen buiten de eigen onderneming. Een gevolg hiervan is dat de gelden dan niet meer beschikbaar zijn voor de onderneming in de bv. Dit vormt de rechtvaardiging voor het faciliteren van pensioen in eigen beheer. Indien echter geen pensioen in eigen beheer zou worden gefaciliteerd, kan de directeur-grotaandeelhouder zelf kiezen om wel of niet een pensioenaanspraak op te bouwen en daarmee ook om wel of niet te kunnen beschikken over de gelden binnen de onderneming. In de praktijk wordt het pensioen in eigen beheer bovendien vaak aangetast. Bij een externe verzekeraar is sprake van meer zekerheid. Pensioen in eigen beheer kent dus voor- en nadelen, nog naast de complexe regelgeving die deze pensioenvorm met zich brengt.

De leden van de fractie van D66 vragen ook om dit af te zetten tegen de optie om (een deel van) het budget te gebruiken voor directe belastingverlagingen voor directeuren-grotaandeelhouders. In tabel 1 zijn de budgettaire effecten van de verschillende varianten opgenomen. Eventuele budgettaire opbrengsten kunnen voor verschillende doeleinden ingezet worden.